

СТАНОВИЩЕ

Върху дисертационен труд за получаване на ОНС доктор по:
Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки
Професионално направление: 3.8. Икономика
Научна специалност: Организация и управление на производството (селско стопанство и подотрасли)
Автор на дисертационния труд: Лела Славе Кръстевска – докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Мениджмънт и маркетинг“.
Тема на дисертационния труд: „Стратегическо управление на риска в инвестиционния процес на земеделските стопанства“
Рецензент: проф. д-р Иван Петров Палигоров – ЛТУ, гр. София.
Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки
Професионално направление: 3.7. Администрация и управление
Научна специалност: Икономика и управление

Определен за член на научното жури със Заповед № РД – 16 - 581 от 22.05.2023 г. от Ректора на АУ и решение на заседание на Научното жури от 05.06.2023 г.

1. Актуалност на проблема

Земеделието е един от отраслите, който произвежда и доставя една значителна част от продоволствието на населението. Това го определя като атрактивен в очите на потенциалните инвеститори, независимо от побавното възстановяване на инвестирания капитал. Интересът се поддържа и поради възможността да се получават субсидии, които държавите предоставят в рамките на своята национална политика, а и от фондовете на ЕС, в съответствие с приоритетите за развитие на земеделието и селските райони, като част от икономическото развитие. Стратегическото управление на риска в инвестиционния процес на земеделските стопанства дава възможност да се избегне в дългосрочен аспект изкривяването на пазарните отношения и да се създадат проблеми в осигуряване на продоволствието на населението.

Това определя разработвания проблем като много актуален, а дисертационният труд предоставя възможности за усъвършенстване на стратегическото управление на риска в инвестиционния процес на земеделските стопанства.

2. Цел, задачи, теза и методи на изследването

Целта на изследването приемам за коректно формулирана. Приложен е системен подход, при който на базата на анализ и оценка на съществуващите методи за стратегическо управление на инвестиционния

процес да се направи предложение за надежен инструментариум за усъвършенстване на управлението на инвестициите.

Задачите на изследването са системно подредени за да се постигне целта на изследването, а броят им е достатъчен за да може да се предложи решение на управленския проблем в дисертационната работа.

Тезата е формулирана коректно и позволява да се изявят безспорните предимствата на подхода на стратегическото управление на риска в инвестиционния процес в земеделието като надежен инструмент за постигането на максимален ефект от инвестициите.

Обектът на изследване са земеделските стопанства, на които следва да се предложат решения на управленския проблем.

Подходът на изследването се основава от една страна на Неоокласическата теория за предприятието, при който ефектът от направените инвестиции в земеделското стопанство се разглежда като резултат от използването на основните производствени фактори – земя, труд, капитал и предприемачество, като коректно са посочени ограниченията свързани с равновесието на пазара, адекватното законодателство и т.н. От друга страна е използвана Институционалната теория, при която се прави оценка на конкурентоспособността на земеделските предприятия, като се отчита равнището на транзакционните разходи в тяхното организиране и управление. Подходът се реализира в следната последователност: определят се основните видове транзакции, в които участват мениджърите на земеделските стопанства, след което се определя равнището на разходите за тези основни видове транзакции.

Източниците на информация в съответствие с поставените задачи включват проучване на съвременни научни публикации и трудове на български и чужди автори в областта на стратегическото управление на инвестициите, информационни бюлетини на международни организации, доклади и бюлетини на Министерството на земеделието и храните, данни на ФАО, както и редица нормативни актове.

Събрана е собствена емпирична информация за изследването, както и резултати от анкетни проучвания, проведени на ниво земеделско стопанство по изготвени от автора анкетни карти, като е използван метод на извадката.

3. Онагледеност на получените резултати

Изложението на дисертационния труд е добре структурирано в увод, три глави и заключение, в обем от 125 стр., използвана литература и приложения. Изследването е онагледено с 10 фигури и 5 таблици. Цитирани са 142 литературни източника.

4. Обсъждане на резултатите и използвана литература

Дисертацията представя обобщение на съвременната методология за стратегическо управление на риска при вземането на инвестиционни

решения в земеделието, с акцент върху малките стопанства. Подчертана е връзката между иновациите и възможностите при вземането на решения от гледна точка на тяхното прилагане в земеделските стопанства. Анализирани са предимствата и недостатъците на традиционните методи за оценка на инвестициите. Разкрита е връзката между несигурността в управлението на стопанството и инвестициите в посока на различните подходи с анализ на риска. Теоретичното разглеждане на стратегиите за управление на риска е базата за прилагане на метода на реалните опции при оценката на стратегическите инвестиции. Основен акцент е поставен върху стратегиите за управление на пазарния риск, основани на фючърсни и застрахователни договори. На основата на новата институционална икономическа теория и транзакционните разходи в методологичен план се разглежда логиката за сключване на ефективни застрахователни договори в земеделието. Анализирана е информационната асиметрия на пазарната неефективност. Ролята на правителството се разглежда от гледна точка на несигурността в селското стопанство в зависимост от това дали икономиката на страната осигурява най-подходящия "набор" от пазари. Определена е ролята на правителството в този процес.

Направен е сравнителен анализ на традиционните методи за анализ и този на реалните опции. Традиционните методи за оценка на инвестициите отчитат бъдещето с определена степен на сигурност, което предполага пасивен подход към инвестиционния анализ. Традиционните модели, като например нетната настояща стойност, предполагат, че мениджърите нямат гъвкавост да променят в инвестиционния избор и решението е "всичко" или "нищо". Анализът на реалните опции като инструмент за инвестиционни решения превъзхожда други подобни инструменти в количественото измерване на несигурността и правилно моделира гъвкавостта на мениджмънта, която може да бъде следната: "да се откажеш", "да упражниш" или "да изчакаш". От теоретична гледна точка е направен анализ на приложението на реалните опции.

Принос на автора са резултатите от собствено анкетно проучване. На базата на направения анализ са обобщени изводи, които подчертават приносните моменти на изследванията в дисертационния труд.

5. Приноси на дисертационния труд

Приемам справката за приносите на дисертационния труд, посочени от автора и си позволявам да ги групирам по следния начин:

Научни приноси

1. Изяснена е теоретичната същност на инвестиционния риск в земеделието;
2. Разработена е и е предложена концептуална рамка за анализ и оценка на риска в инвестиционния процес в земеделието;

Научно-приложни приноси

3. Анализирани и оценени са основните методи за управление на риска в инвестиционния процес в земеделието;
4. Предложена е стратегия за управление на инвестиционния риск в земеделието, базирана на метода на реалните опции.

6. Критични бележки и въпроси

В текста на работата не бяха открити съществени противоречия и пропуски. Има допуснати типични за този тип изследвания обобщения, които показват подготвеността на докторанта в областта на изследването. На лице са някои дребни технически и правописни грешки, при отстраняването на които се изисква по-голяма прецизност. Препоръчвам както е прието в някои университети дисертационният труд да бъде отпечатан като книга, което би позволило по-широк кръг от читатели да се запознаят с получените резултати.

7. Публикувани статии и цитирания

Представените публикации са от 2023 г., достъпни са на посочените линкове в интернет. Те представят елементи и резултати от изследването. Цитирания на представените публикации не бяха установени.

Авторефератът отразява съдържанието на дисертационния труд и отговаря на възприетите изисквания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

На основата на приложените от докторанта документи, представеното изследване, извършено по съответни методи на изследване и получените резултати, извършените анализи и формулираните изводи, считам, че представеният дисертационен труд е завършено научно изследване и отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника на АУ за неговото приложение, което ми дава основание да го оценя **ПОЛОЖИТЕЛНО**.

Позволявам си да предложа на почитаемото Научно жури да гласува положително и да присъди на Лела Славе Кръстевска ОНС ДОКТОР по научна специалност „Организация и управление на производството“ (селско стопанство и подотрасли).

28.06.2023 г.

Изготвил становището:

проф. д-р Иван Палигоров